

PCHAĆ (21) *vb impf*

a jasne.

inf pchać (1). ◇ *praes 1 sg* pcham (3). ◇ *2 sg* pchasz (1). ◇ *3 sg* pchą (3). ◇ *3 pl* pchają (3). ◇ *praet 3 sg m* pchął (1). ◇ *3 pl m pers* pchali (3). ◇ *imp 2 sg* pchaj (2). ◇ *part praes act* pchając (4).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XIX w.

1. *Silnym ruchem od siebie działać na kogoś a. na coś, sprawiając lub chcąc sprawić, aby się poruszył(o) do przodu; adurgere, agere, impellere, mulgere, propellere, protrudere, subigere, trudere, urgere Cn [w tym: kogo (11), co (3)] (14)* : Gdy ciężar niezmożony Kámieniá/ który pcháiąc kołem tacza Z gory w doł vpufzczony/ [...] Syłyf wraca. *GrabowSet G.*

Przen (2) :

pchać w co (1): Dni żywotá moiego/ w niwecz obracáią Lzy/ [...] á w otchlánie pcháią *GrabowSet E4v.*

a) *Zmuszać do udania się gdzieś [dokąd] (1)* : Bo ácz co fie nie godzi [tj. córki do niczego się nie nadające]/ to tám [do klasztoru] czálem pcháią/ Co álbo garb ná łzyi/ álbo guzy máią. *RejWiz 39*; [ták też y ci którzy fię ielzche nie odrodzili/ nie wnidą do Zboru/ choć ie tám swoiem chrztem pcháią/ aż fię odrodzą. *PiotrGonPonurz K7*].

a. *Trącając zmuszać do szybkiego ruchu, do wystąpienia (6)* : *OpecŻyw 108v, 135v*; (*nagł*) Biskup pcha Gardjaną (–) Idź tymiły Gardyanie *RejKup bb3v*; Lecz złośliwi kátowie/ przyştępic [Matce] nie dáli/ Pcháiąc cię/ nie vczciwéc flowá zádawali. *SiebRozmysł H3v.*

W połączeniach szeregowych (2): iedni go bili/ drudzy pchali/ niéktorzy go za wlofy rwali/ áże na ziemię vpádál Iezus miły *OpecŻyw 109v, 110.*

b. *Sprawiać, aby ktoś a. coś nie był(o) gdzieś, nie dostał(o) się do kogoś; odpychać, wypychać; przen (5)* :

pchać z czego (1): Ale boiażn/ y grozá páná prowadzą/ Y z wyfokich pálaców pcháć fye nie dádzą *KochPieś 18.*

a) *O Bogu lub wobec Boga: pozbawiać swej łaski lub sprawiać, aby ktoś jej nie uzyskał [od kogo, od czego] (4)* : Pánie/ [...] Czemu mię trofkliwégo Pchasz od oblicza śwého? *KochPs 64.*

Zwroty: »precz pchać« (1): á choć mnie/ lud w pólpolitości Precz pcha od ciebie/ iednák ty/ moy Pánie/ Obroc fię ku mnie *GrabowSet N4.*

»pchać od siebie« (2): Omyi złość mą/ nie pchay mnie od siebie wzgárdziwłzy *GrabowSet P, I2.*

2. *Wbijąć coś ostrego, kłuć; pungere Mącz, Calep, Cn; compungere Calep, Cn; fodere, fodicare, stimulare Cn (7)* : *Mącz 331c*; *Punctim – Pchającz koliaącz. Calep [876]b, 229b, [876]b*; [które [drzewo pigwowe] áczkolwie nie pcha iáko ciernie/ wżakoż gęsto y krzewišto roście *Cresc 1571 413*].

pchać co (żywotne) (1): Owa też gdy się [jeż] obracał/ Láfkę [lege: łaskę, tj. łasicę] śwemi ościámi pchał *BierEz P3v.*

pchać czym (2): *BierEz P3v*; [[*królowie pszczeli mają*] trochę ná brzuchu iákoby włofki máłe/ wżakoż imi nie pcháią *Cresc 1571 605*]. *Cf Zwrot.*

Zwrot: »żądłem pchać« (1): *PCzoła [...]* Ma ząbki iako inłze zwierzęta/ wżakoh niemi niekąfa: telko żądłem pcha *FalZioł IV 27c.*

Przen (1) : A nie bacz iż ci [źli] woniáią/ Pod tąc wonią bárzo pcháią. BierEz M.

Synonim: 2. kłóć.

Formacje współrdzenne: pchać się, upchać, wypchać, zapchać, zepchać; pchnąć, pchnąć się, dopchnąć, dopchnąć się, odepchnąć, odepchnąć się, popchnąć, popchnąć się, przepchnąć, przypchnąć, przypchnąć się, wepchnąć, wypchnąć, zapchnąć, zapchnąć się, zepchnąć, zepchnąć się; odpychać, odpychać się, popychać, popychać się, pospychać, przepychać, przypychać, rozpychać, sprzepychać, spychać, spychać się, upychać, wpychać, wypychać, zapychać; przypchawać; odpychować.

Cf PCHAJĄCY, PCHANIE, PCHANY, PCHĄCY

ZCh, IG